ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Οι εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τους Νεότερους Χρόνους (μέσα 15ου αιώνα – αρχές 19ου αιώνα)

1. Χωριστείτε σε ομάδες και σημειώστε όσα ονόματα, γεγονότα και έννοιες θυμάστε από τη Βυζαντινή Ιστορία που διδαχθήκατε πέρυσι δίνοντας έμφαση στους τομείς της νομοθεσίας, της τέχνης, των κατακτήσεων, των εσωτερικών συγκρούσεων, της πνευματικής παραγωγής και των εξωτερικών εχθρών.

2. Συμπληρώστε στο χάρτη που ακολουθεί τις εξής πόλεις: Κωνσταντινούπολη, Θεσσαλονίκη, Σμύρνη, Αθήνα και Ηράκλειο (Χάνδακας). Κατόπιν σημειώστε και τις εξής χώρες: Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, Οθωμανική Αυτοκρατορία.

3. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα της ελληνικής ιστορίας που λείπουν:

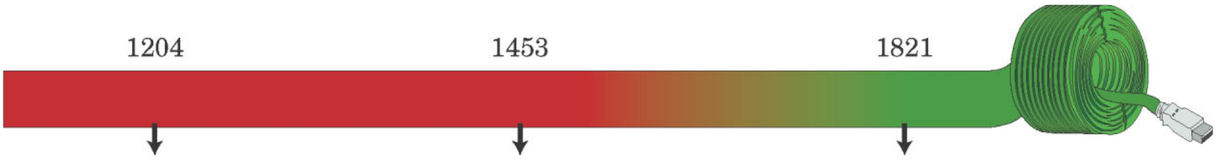

....

....

....

4. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα της ευρωπαϊκής ιστορίας που λείπουν:

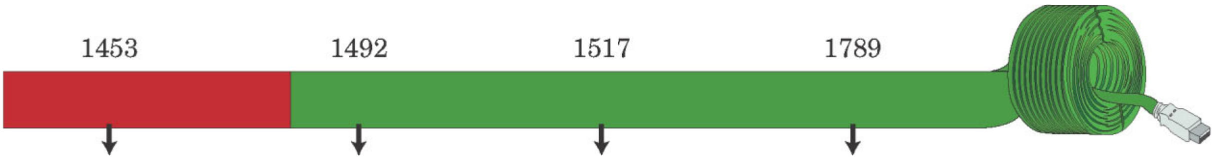

....

....

....

5. Χωριστείτε σε ομάδες και προσπαθήστε να κατατάξετε τους εξής λογίους, επιστήμονες και καλλιτέχνες με βάση την εποχή που έζησαν: Μποτιτσέλι, Ρουσσώ, Λοκ, Λεονάρντο Ντα Βίντσι, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ή Ελ Γκρέκο (Ο ΄Ελληνας), Μιχαήλ Άγγελος, Νεύτων, Μπαχ, Ραφαήλ, Φίλιππος Μπρουνελέσκι, ΄Ερασμος, Μότσαρτ, Ουίλιαμ Σαίξπηρ, Μιχαήλ Θερβάντες, Κοπέρνικος, Βολταίρος, Μοντεσκιέ, Γαλιλαίος.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ	ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

6. Αφού συζητήσετε όσα μάθατε για την Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό, προσπαθήστε να περιγράψετε τα δύο αυτά φαινόμενα ως προς την περιοχή από την οποία ξεκίνησαν, την εποχή και το περιεχόμενό τους.

7. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, παρατηρήστε το έργο του Ραφαήλ, *Η Σχολή των Αθηνών* και αναζητήστε πληροφορίες για τον δημιουργό και το ίδιο το έργο, σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα http://www.greek.language.gr.

Ραφαήλ,
Η Σχολή των Αθηνών

Ο Ραφαήλ ....

....

....

....

....

....

8. Τοποθετήστε τα γεγονότα στη σειρά αρχίζοντας από το παλαιότερο: Γαλλική Επανάσταση, Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, Αμερικανική Επανάσταση, Ανακάλυψη Αμερικής.

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

4. ______________________________

9. Συμπληρώστε με τη βοήθεια του δασκάλου σας τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Στα τέλη του 18ου αιώνα ξέσπασαν δύο μεγάλες Επαναστάσεις: η ____________ ____________, το 1776 και η ____________ __________________ το 1789. Οι επαναστάσεις αυτές εμπνεύσθηκαν από τις ιδέες του ____________________. Κατά την Αμερικανική Επανάσταση, οι άποικοι του Νέου κόσμου εξεγέρθηκαν εναντίον των Βρετανών διεκδικώντας την _______________ τους και σχημάτισαν τις _______________ ____________________ της ___________________ (ΗΠΑ). Οι φιλελεύθερες ιδέες και τα αιτήματα των Επαναστατών εκφράσθηκαν στη _____________ της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας. Η Γαλλική Επανάσταση ξέσπασε το __________, σε μια εποχή που η μεγάλη ___________ κρίση και η _____________ ανισότητα ταλαιπωρούσαν τη γαλλική κοινωνία. Ιδιαίτερα οι ____________ ζούσαν σε κατάσταση απόλυτης _______________ και δεν είχαν καθόλου _____________ δικαιώματα.

10. Ορισμένα από τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη που ψηφίστηκαν κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, κατοχυρώνονται και στο σημερινό Σύνταγμα της Ελλάδας. Αφού μελετήσετε το βιβλίο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής (σσ. 54-55), προσπαθήστε να τα εντοπίσετε.

11. Ένα από τα σπουδαιότερα εργαλεία για την ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας υπήρξε η μαγνητική πυξίδα. Αφού μελετήσετε τα βιβλία της Φυσικής (σσ. 96-97) και της Γεωγραφίας (σ. 15), προσπαθήστε να περιγράψετε τη λειτουργία της μαγνητικής πυξίδας.

12. Παρατηρήστε στη σελίδα 10 του βιβλίου σας την έκταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και με τη βοήθεια ενός σύγχρονου πολιτικού χάρτη σημειώστε ποια σημερινά κράτη περιελάμβανε αυτή.

13. Σχολιάστε τη φράση από την Πηγή 2 στη σελίδα 22 του βιβλίου σας: «Πηγή κάθε εξουσίας είναι αποκλειστικά το έθνος. Κανένα σώμα, κανένα άτομο δεν μπορεί να ασκήσει εξουσία που δεν απορρέει από το έθνος».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Οι Έλληνες κάτω από την οθωμανική και τη λατινική κυριαρχία (1453-1821)

1. Αντιστοιχίστε τους όρους της στήλης Α′ με τους ορισμούς της στήλης Β′.

Στήλη Α′	Στήλη Β′
1. Σουλτάνος	α. Αυτός που ασχολείται με τα γράμματα και τις τέχνες
2. Λόγιος	β. Μεταστροφή κάποιου στο Ισλάμ
3. Κεφαλικός φόρος	γ. Βασιλιάς των Οθωμανών
4. Εξισλαμισμός	δ. Είδος φορολογίας

2. Τοποθετήστε τους όρους στη στήλη που ταιριάζουν: Πατριάρχης, καθολικοί, μουσουλμάνοι, Σουλτάνος, ορθόδοξοι, τουρκικά, ιταλικά, ελληνικά, λιοντάρι Αγίου Μάρκου, Αγία Σοφία, Μέκκα.

Οθωμανοί	Έλληνες	Βενετοί

3. Συμπληρώστε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Μέσα σε δύο αιώνες (15ος – 17ος αιώνας) οι __________ ____________ κατέκτησαν ολόκληρη σχεδόν την ________________ Χερσόνησο. Οι δύο πρώτοι αιώνες της _______________ ήταν οι δυσκολότεροι για τους Χριστιανούς. Αρκετοί κάτοικοι ______________________ σε ______________ τόπους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ αρκετοί _____________ έφυγαν στη Δυτική Ευρώπη. Τελικά όμως οι ____________ Έλληνες κατάφεραν να διαφυλάξουν, με τη βοήθεια και της Εκκλησίας, τρία βασικά στοιχεία της ____________ τους ταυτότητας: τη ____________, τη _____________ και την _____________________.

4. Αντιστοιχίστε τους όρους της στήλης Α′ με τους ορισμούς της στήλης Β′.

Στήλη Α′	**Στήλη Β′**
1. Κλέφτες	α. Επικεφαλής της Ορθόδοξης Εκκλησίας
2. Φαναριώτες	β. Κοινοτικοί άρχοντες
3. Αρματολοί	γ. ΄Ελληνες άρχοντες της Κωνσταντινούπολης
4. Πατριάρχης	δ. Ανυπότακτοι στους Τούρκους
5. Δημογέροντες	ε. ΄Ενοπλα βοηθητικά σώματα των Τούρκων

5. Παρατηρήστε την ενδυμασία του κλέφτη από τη σχετική εικόνα του βιβλίου σας και προσπαθήστε να την περιγράψετε.

6. Συζητήστε στην τάξη για τους τρόπους καλλιέργειας και τη χρησιμότητα των βασικών αγροτικών καλλιεργειών επί Τουρκοκρατίας (σιτάρι, βαμβάκι, λάδι, κρασί). Αφού συγκεντρώσετε πληροφορίες από εγκυκλοπαίδειες και το διαδίκτυο (ιστοσελίδα http://www.fhw.gr), εντοπίστε τους λόγους για τους οποίους καθεμία ήταν –και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να είναι– απαραίτητη.

7. Τοποθετήστε τις πόλεις στη στήλη που ταιριάζουν: Θεσσαλονίκη, ΄Υδρα, Μοσχόπολη, Ιωάννινα, Χίος, Κοζάνη.

Πόλεις-Λιμάνια	**Πόλεις χωρίς λιμάνι**

8. Συμπληρώστε στο χάρτη τα εξής τοπωνύμια: Κοζάνη, Μοσχόπολη, Ιωάννινα, Βόλος, Κεφαλληνία, Μάνη, Σμύρνη.

9. Υπογραμμίστε με κόκκινο χρώμα τις παροικίες, όπου κατά την προεπαναστατική περίοδο εγκαταστάθηκαν κυρίως Μακεδόνες πρόσφυγες και με πράσινο εκείνες, όπου εγκαταστάθηκαν Πόντιοι. Κατόπιν μπορείτε να ανατρέξετε στο χάρτη του βιβλίου της Γεωγραφίας (σ. 99) και να εντοπίσετε με τη βοήθεια του δασκάλου και των συμμαθητών σας σε ποιες χώρες βρίσκονται αυτές οι περιοχές σήμερα.

10. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, διαβάστε τους παρακάτω στίχους από τον *Ερωτόκριτο* και αναζητήστε πληροφορίες για το έργο και τον δημιουργό του σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://www.greek_language.gr και http://anemi.lib.uoc.gr.

Στους περαζόμενους καιρούς, που οι Έλληνες ορίζαν,
κι οπού δεν είχε η Πίστη τως θεμελιωμένη ρίζαν,
τότες μιά Αγάπη μπιστική στον Κόσμο εφανερώθη,
κ' εγράφτη μέσα στην καρδιά, κι ουδεποτέ τση ελιώθη.
Και με Καιρό σε δυό κορμιά ο Πόθος είχε μείνει,
και κάμωμα πολλά ακριβόν έτοιους καιρούς εγίνη.
Εις την Αθήνα, που ήτονε τση Μάθησης η βρώσις,
και το θρονί της Αφεντιάς, κι ο ποταμός τση Γνώσης,
Ρήγας μεγάλος όριζε την άξα Χώρα εκείνη,
μ' άλλες πολλές και θαυμαστές, και ξακουστός εγίνη.
Ηράκλη τον ελέγασι, ξεχωριστόν απ' άλλους,
από πολλούς, και φρόνιμους, κι απ' όλους τους μεγάλους·
ξετελειωμένος Βασιλιός, κι άξος σε κάθε τ[ρ]όπον,
ο λόγος του ήτονε σκολειό και νόμος των ανθρώπων.

(Ερωτόκριτος, Ενότητα Α', erotokritos.users.uth.gr/erotokritos.htm)

Ο Ερωτόκριτος ....

....

....

....

....

....

....

....

11. Αντιστοιχίστε τους όρους της στήλης Α' με τους ορισμούς της στήλης Β'.

Στήλη Α'	**Στήλη Β'**
1. Ευγ. Βούλγαρης	α. Τόνιζε τη σημασία της αγωγής
2. Μ. Περδικάρης	β. Συνέγραψε τη Νεωτερική Γεωγραφία
3. Δ. Καταρτζής	γ. Σατίριζε πρόσωπα της εποχής του
4. Γ. Κωνσταντάς	δ. Δίδαξε στην Αθωνιάδα Σχολή

12. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://vod.sch.gr και http://www.pi_schools.gr, πληροφορίες για τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό.

Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός ....

....

....

....

....

....

....

....

13. Τοποθετήστε τις ιδιότητες στη στήλη που ταιριάζουν: γεννήθηκε στη Σμύρνη, καταγόταν από το Βελεστίνο, έζησε στη Βλαχία, σπούδασε ιατρική, τύπωσε την προσωπογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, εξέδωσε έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, φονεύθηκε από τους Τούρκους.

Ρήγας Βελεστινλής	Αδαμάντιος Κοραής

14. Αντιστοιχίστε τους όρους της στήλης Α′ με τις χρονολογίες της στήλης Β′.

Στήλη Α′	Στήλη Β′
1. Διονύσιος «Σκυλόσοφος»	α. 1770 μ.Χ.
2. Συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή	β. 1774 μ.Χ.
3. Δασκαλογιάννης	γ. 1571 μ.Χ.
4. Ναυμαχία Ναυπάκτου	δ. 1600 μ.Χ.

15. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://www.imma.edu.gr και http://www.scribd.com, πληροφορίες για τους Ρωσοτουρκικούς Πολέμους και συζητήστε στην τάξη τη σημασία τους για τους Έλληνες.

Οι Ρώσοι ....

16. Συμπληρώστε στο χάρτη με τη βοήθεια του δασκάλου και των συμμαθητών σας τις εξής περιοχές και τοπωνύμια: Σφακιά, Μάνη, Σούλι, Θράκη, Μακεδονία, Ήπειρος, Χαλκιδική.

17. Τοποθετήστε τα γεγονότα στη σειρά αρχίζοντας από το παλαιότερο: Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή, Επανάσταση 1821, εκτέλεση Ρήγα, παραχώρηση προνομίων στο Πατριαρχείο.

1. ____________________
2. ____________________
3. ____________________
4. ____________________

18. Παρατηρήστε την εικόνα 6 στη σελίδα 47 του βιβλίου σας και σημειώστε τις αγροτικές εργασίες που παρουσιάζονται. Κατόπιν συζητήστε στην τάξη ποιες από αυτές γίνονται σήμερα με τον ίδιο τρόπο και ποιες με διαφορετικό (π.χ. χρήση μηχανημάτων).

____

____

____

____

____

19. Συμπληρώστε με τη βοήθεια του δασκάλου σας τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Δάσκαλοι του ____________ ονομάζονται οι μορφωμένοι Έλληνες που κατά την Τουρκοκρατία ____________ με την ____________ διδασκαλίας τους ή με τα κείμενά τους στην ______________ της ελληνικής παιδείας. Αρκετοί από τους δασκάλους του Γένους ήταν ή έγιναν αργότερα ________________. Κατά τον 18ο και στις αρχές του 19ου αιώνα οι ιδέες και τα κηρύγματα του __________ ____________ έκαναν την εμφάνισή τους στη Δυτική Ευρώπη. Οι ιδέες αυτές έφτασαν γρήγορα και στην ____________ Χερσόνησο δυναμώνοντας την _________________ διάθεση των υπόδουλων Ελλήνων.

ΤΡΙΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Μεγάλη Επανάσταση (1821-1830)

1. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, συζητήστε για την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας και αναζητήστε πληροφορίες για τους ιδρυτές της σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο στις ιστοσελίδες http://www.ime.gr/chronos και http://www.parliament.gr/1821.

Ο Εμμανουήλ Ξάνθος ....

Ο Νικόλαος Σκουφάς ....

Ο Αθανάσιος Τσακάλωφ ....

2. Αφού συμπληρώσετε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο, συζητήστε στην τάξη για τη σημασία της εξέγερσης στη Μολοδοβλαχία και τους πρωταγωνιστές της.

Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε στην ____________________ της Ρωσίας, το 1814, από τον ______________________________, το ______________________________ και τον __________________________________. Το 1820 η αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας προσφέρθηκε στον ____________________________, στρατηγό και υπασπιστή του Τσάρου. Η Φιλική Εταιρεία κατέστρωσε πολλά επαναστατικά σχέδια για τον τόπο και τον τρόπο έναρξης της επανάστασης. Τελικά αποφασίσθηκε να ξεκινήσει η Επανάσταση από τις ________________________________. Το Φεβρουάριο του 1821 ο Υψηλάντης πέρασε τον ποταμό ________________ και μπήκε στη Μολδαβία. Η αποφασιστική μάχη με τους Τούρκους δόθηκε τον Ιούνιο του 1821 στο χωριό _________________ και τελείωσε με ήττα των Ελλήνων. Ιδιαίτερα ο ___________ _______________, το στρατιωτικό σώμα που αποτελούνταν από εθελοντές Έλληνες σπουδαστές των παροικιών, έχασε περισσότερα από τα μισά μέλη του.

3. Χρωματίστε στο χάρτη με κόκκινο τη Μολδοβλαχία, με κίτρινο την Πελοπόννησο και με μπλε τη Στερεά Ελλάδα.

4. Τοποθετήστε τους αγωνιστές στη στήλη που ταιριάζουν: Παλαιών Πατρών Γερμανός, Αλέξανδρος Υψηλάντης, Αθανάσιος Διάκος, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Οδυσσέας Ανδρούτσος, Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Επανάσταση στη Μολδοβλαχία	Επανάσταση στην Πελοπόννησο	Επανάσταση στη Στερεά

5. Τοποθετήστε τους αγωνιστές στη στήλη που ταιριάζουν: Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Ανδρέας Μιαούλης, Ιωάννης Μακρυγιάννης, Οδυσσέας Ανδρούτσος, Κωνσταντίνος Κανάρης, Δημήτριος Παπανικολής, Ιωάννης Γκούρας.

Στεριανοί	Νησιώτες

6. Αντιστοιχίστε τα ονόματα της στήλης Α′ με τις μάχες της στήλης Β′.

Στήλη Α′	Στήλη Β′
1. Θ. Κολοκοτρώνης	α. Υπεράσπιση της Ακρόπολης
2. Αθ. Διάκος	β. Μάχη στο χάνι της Γραβιάς
3. Οδ. Ανδρούτσος	γ. Άλωση Τριπολιτσάς
4. Ιω. Γκούρας	δ. Μάχη Αλαμάνας

7. Η Αλαμάνα, όπου πολέμησε ο Αθανάσιος Διάκος, βρίσκεται κοντά στις Θερμοπύλες, όπου βρήκε τον θάνατο κατά την αρχαιότητα ο Λεωνίδας, πολεμώντας τους Πέρσες. Αφού ανατρέξετε στο βιβλίο της Ιστορίας της Δ΄ Δημοτικού, αναζητήστε πληροφορίες σχετικά με τη μάχη των Θερμοπυλών σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες: http://users.sch.gr/ipap/, http://www.thermopiles.gr. Ποιες ομοιότητες παρατηρείτε ανάμεσα στις δύο μάχες;

8. Διαβάστε τις πολεμικές επιχειρήσεις, που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της Επανάστασης στη στεριά και τη θάλασσα και συζητήστε για τα σημεία που θεωρείτε πως υπερτερούσαν περισσότερο οι Έλληνες.

9. Τοποθετείστε τα γεγονότα στη σειρά αρχίζοντας από το παλαιότερο: μάχη στο χάνι της Γραβιάς, άλωση της Τριπολιτσάς, μάχη της Αλαμάνας, ναυμαχία του Γέροντα, μάχη στα Δερβενάκια, μάχη στο Βαλτέτσι.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

10. Αφού συζητήσετε στην τάξη για τη συμβολή των γυναικών στην Επανάσταση του 1821, αναζητήστε πληροφορίες για τη Μαντώ Μαυρογένους ή τη Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο στις ιστοσελίδες http://www.parliament.gr/1821/, http://www.bouboulinamuseum-spetses.gr/fmain_menuA_1.htm.

Η Μαντώ Μαυρογένους
Η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

11. Χρωματίστε στο χάρτη με κόκκινο την Αίγυπτο, απ' όπου προερχόταν ο Ιμπραήμ Πασάς και σχηματίστε με βέλη την πορεία που ακολούθησε.

12. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και το διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες: http://www.makriyannis.com.gr και http://argolikivivliothiki.gr πληροφορίες για τον Μακρυγιάννη.

Ο Μακρυγιάννης ....

....

....

....

....

....

....

....

....

13. Συζητήστε στην τάξη και προσπαθήστε με τη βοήθεια του δασκάλου σας να εξηγήσετε τον τίτλο του έργου του Δ. Σολωμού «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» σε σχέση με τη δεύτερη πολιορκία των κατοίκων του Μεσολογγίου, στους οποίους αναφέρεται.

14. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, πληροφορίες για τον Γεώργιο Καραϊσκάκη. Κατόπιν προσπαθήστε να βρείτε με τη βοήθεια του δασκάλου και των συμμαθητών σας τρόπους με τους οποίους το ελληνικό κράτος έχει τιμήσει τον συγκεκριμένο αγωνιστή.

Ο Καραϊσκάκης ....

15. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παρακάτω απόσπασμα, σχολιάστε με τη βοήθεια του δασκάλου και των συμμαθητών σας τις υπογραμμισμένες φράσεις:

«Είχα δυο αγάλματα» σημειώνει ακόμα «περίφημα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ατόφια –φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τά 'χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ' Άργος θα τα πουλούσαν κάτι Ευρωπαίων· χίλια τάλαρα γύρευαν [...]. Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα:

"Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι' αυτά πολεμήσαμε"» (Β' 303). Καταλαβαίνετε. Δε μιλά ο Λόρδος Βύρων, μήτε ο λογιότατος, μήτε ο αρχαιολόγος· μιλά ένας γιος τσοπάνηδων της Ρούμελης με το σώμα γεμάτο πληγές. «Γι' αυτά πολεμήσαμε». Δεκαπέντε χρυσοπίκιλτες ακαδημίες δεν αξίζουν την κουβέντα αυτού του ανθρώπου. Γιατί μόνο σε τέτοια αισθήματα μπορεί να ριζώσει και ν' ανθίσει η μόρφωση του Γένους. Σε αισθήματα πραγματικά και όχι σε αφηρημένες έννοιες περί του κάλλους των αρχαίων ημών προγόνων ή σε καρδιές αποστεγνωμένες που έχουν πάθει ακαταληψία από το φόβο του χύδην όχλου...».

Γ. Σεφέρης, *Ένας Έλληνας - ο Μακρυγιάννης*, Ίκαρος 1975, σσ. 19-20.

16. Αντιστοιχίστε τα ονόματα της στήλης Α' με τα κόμματα της στήλης Β'.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. Θ. Κολοκοτρώνης	α. Αγγλικό κόμμα
2. Ιω. Κωλέττης	β. Ρωσικό κόμμα
3. Αλ. Μαυροκορδάτος	γ. Γαλλικό κόμμα

17. Αντιστοιχίστε τις Εθνοσυνελεύσεις της στήλης Α' με τους τόπους διεξαγωγής τους της στήλης Β'.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. Α' Εθνοσυνέλευση	α. Τροιζήνα
2. Β' Εθνοσυνέλευση	β. Επίδαυρος
3. Γ' Εθνοσυνέλευση	γ. Άστρος

18. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://argolikivivliothiki.gr και http://kapodistrias.info πληροφορίες για τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Ο Καποδίστριας

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

19. Αφού συμπληρώσετε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο, συζητήστε στην τάξη για τις πρωτοβουλίες του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας και τη σημασία τους στην οργάνωση της χώρας.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας εκλέχθηκε κυβερνήτης της Ελλάδας το ______________. Αμέσως μετά ο Καποδίστριας έφτασε στο ______________, την πρώτη πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους. Ο Καποδίστριας, επειδή πίστευε ότι η πρόοδος της χώρας στηριζόταν στη γεωργία, ίδρυσε ____________ __________________ στην Τίρυνθα. Εισήγαγε επίσης την καλλιέργεια της ____________. Ιδιαίτερη βαρύτητα έδωσε επίσης στη βασική ____________ των Ελλήνων. Ωστόσο η ______________ διακυβέρνησή του και η σύγκρουσή του με πολλά ______________ συμφέροντα οδήγησαν τελικά στη δολοφονία του.

20. Συμπληρώστε την ακροστιχίδα της Επανάστασης.

Ε— — — — — — — — — — — — —	Συνήλθε στην Επίδαυρο τον Δεκέμβριο του 1821
Π— — — — — — — — — —	Σκοτώθηκε ηρωικά στο Μανιάκι το 1825 πολεμώντας τον Ιμπραήμ
— Α– — — — — — — — —	Νίκησε τους Τούρκους στη μάχη της Αράχοβας το 1826
Ν— — — — — — — —	Γνωστή η Ναυμαχία του ...
— Α— — — — — — — —	Μακεδόνας αγωνιστής της Επανάστασης στη Νάουσα
Σ— — — — — —	Ο Εθνικός μας ποιητής
Τ— — — — — — — — —	Η άλωσή της ήταν η πρώτη σημαντική επιτυχία των Ελλήνων
— Α— — — — —	Πυρπόλησε τη ναυαρχίδα του τουρκικού στόλου
Σ — — — — — — — —	Αυτοί επαναστάτησαν πρώτοι στην Ήπειρο
Η— — — — —	Επίσκοπος Σαλώνων, ήρωας της Επανάστασης

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα στον 19ο αιώνα

1. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα του 19ου αιώνα που λείπουν:

1832: ....

1837: ....

1843: ....

1844: ....

1862: ....

2. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://www.ec-patr.org και http://www.imis.gr/patriarxeio/html/istoria.htm πληροφορίες σχετικά με την ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και τη σημασία του για τον ελληνισμό.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ....

....

3. Χωριστείτε σε ομάδες και προσπαθήστε να κατατάξετε τα εξής ιστορικά γεγονότα στη στήλη που ταιριάζουν: Σύνταγμα 1844, Σύνταγμα 1864, ενσωμάτωση Επτανήσων, ενσωμάτωση Θεσσαλίας, επανάσταση 3ης Σεπτεμβρίου 1843, ίδρυση Πανεπιστημίου Αθηνών, πτώχευση 1893.

Όθωνας	Γεώργιος Α΄

4. Συμπληρώστε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, στον θρόνο της Ελλάδας ανέβηκε το 1832 ο νεαρός Βαυαρός πρίγκιπας ____________________. Το 1834 η πρωτεύουσα της Ελλάδας μεταφέρθηκε από το ___________________ στην _________________. Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1843 οργανώθηκε ________________ _________________ με σκοπό να εξαναγκάσει τον βασιλιά να παραχωρήσει ______________________.

5. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα του 19ου αιώνα που λείπουν:

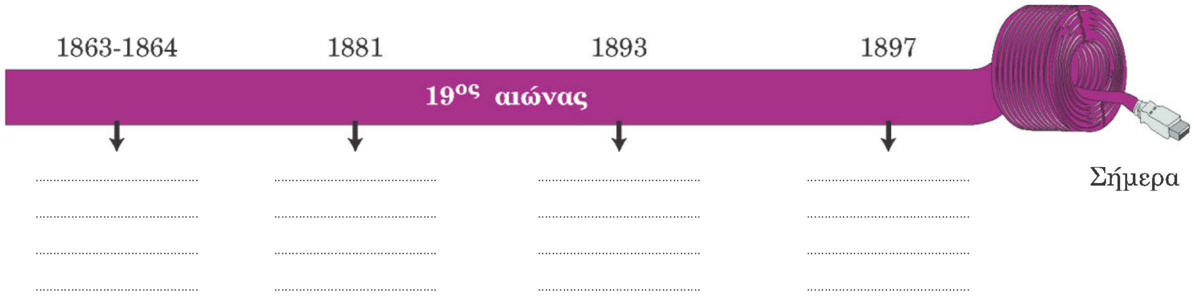

6. Συμπληρώστε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Το 1866 επαναστάτησε η ___________ ζητώντας να ενωθεί με την Ελλάδα. Η Κρητική Επανάσταση κορυφώθηκε με το _______________ στο ______________. Το 1878 ξέσπασε επανάσταση στη __________________. Ο λοχαγός ____________ _____________ αποβιβάστηκε στο ______________________.

7. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο στις ιστοσελίδες: http://www.snhell.gr, http://www.kavafis.gr, http://www.e-alexandria.gr και http://users.uoa.gr/~nektar/arts, πληροφορίες για τους εξής λογοτέχνες του 19ου αιώνα: Κωστή Παλαμά, Κωνσταντίνο Καβάφη, Γεώργιο Βιζυηνό και Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη.

8. Συζητήστε στην τάξη και προσπαθήστε να εξηγήσετε με τη βοήθεια του δασκάλου και των συμμαθητών σας τη φράση του Γιάννη Ψυχάρη: «΄Ενα έθνος, για να γίνει έθνος, θέλει δύο πράματα· να μεγαλώσουνε τα σύνορά του και να κάμη φιλολογία δική του».

9. Αντιστοιχίστε τις πόλεις της στήλης Α′ με τα πνευματικά ιδρύματα της στήλης Β′.

Στήλη Α′	Στήλη Β′
1. Κωνσταντινούπολη	α. Φροντιστήριο
2. Σμύρνη	β. Ευαγγελική Σχολή
3. Τραπεζούντα	γ. Κεντρική Εκκλησιαστική και Πνευματική Επιτροπή

10. Τοποθετήστε τα γεγονότα στη σειρά αρχίζοντας από το παλαιότερο: προσάρτηση Ανατολικής Ρωμυλίας στη Βουλγαρία, Συνθήκη Αγίου Στεφάνου, ανεξαρτησία Σερβίας, αυτονομία Ανατολικής Ρωμυλίας.

1. ____________________

2. ____________________

3. ____________________

4. ____________________

11. Συμπληρώστε την ακροστιχίδα της «Μεγάλης Ιδέας».

Μ _ _ _ _ _	Πρωτεύουσα της Βαυαρίας απ' όπου καταγόταν ο Όθωνας
Ε _ _ _ _ _ _ _	Παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα το 1863
Γ _ _ _ _ _ _ _	Βασιλιάς της Ελλάδας μετά τον Όθωνα
Α _ _ _ _ _	Το 1866 εκεί έγινε Ολοκαύτωμα
Λ _ _ _ _ _ _ _	Εκεί ξέσπασε η επανάσταση της Μακεδονίας το 1878
_ Η _ _ _ _	Χωριό της Βοιωτίας όπου το 1870 ληστές δολοφόνησαν Άγγλους περιηγητές
Ι _ _ _ _ _ _	Το μικρό όνομα του Κωλέττη
Δ _ _ _ _	Χώρα καταγωγής του βασιλιά Γεωργίου Α′
Ε _ _ _ _ _ _ _ _ _	Εκεί ξέσπασε επανάσταση το 1875
Α _ _ _ _ _ _ _ _	Το Ζήτημα της αποσύνθεσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα στον 20ό αιώνα

1. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα του 20ού αιώνα που λείπουν:

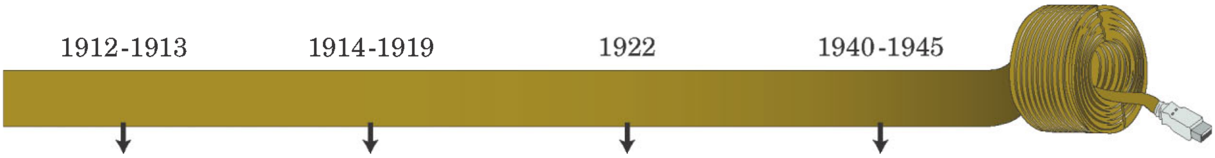

2. Αντιστοιχίστε τα πρόσωπα της στήλης Α′ με τις ιδιότητες της στήλης Β′.

Στήλη Α′	**Στήλη Β′**
1. Γεώργιος Τσόντος	α. Διπλωμάτης
2. Γερμανός Καραβαγγέλης	β. Μακεδονομάχος
3. Ίων Δραγούμης	γ. Μητροπολίτης Καστοριάς
4. Παύλος Μελάς	δ. Μακεδονομάχος

3. Αφού συμπληρώσετε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο, συζητήστε στην τάξη για τη σημασία του Μακεδονικού Αγώνα και της εξέγερσης στο χωριό Θέρισο της Κρήτης.

____________ Αγώνας ονομάζεται η ένοπλη σύγκρουση Ελλήνων και Βουλγάρων ανταρτών στο χώρο της Μακεδονίας την περίοδο ________________. Ο νεαρός αξιωματικός ________ __________ σκοτώθηκε σε σύγκρουση με τον τουρκικό στρατό στο χωριό Στάτιστα της Καστοριάς, στις __________________. Τον Μάρτιο του 1905 ξέσπασε στο χωριό __________ ________________ της Κρήτης ένοπλη εξέγερση, με επικεφαλής τον ____________ ___________________ και κύριο αίτημα την _____________ του νησιού με την Ελλάδα.

4. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα www.venizelos-foundation.gr πληροφορίες σχετικά με τη ζωή και τη δράση του Ελευθέριου Βενιζέλου.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ....

....

....

....

....

....

....

....

....

5. Να συμπληρώσετε τα κενά που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο:

Ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος ξέσπασε τον Οκτώβριο του ____________. Ο ελληνικός στρατός κινήθηκε προς δύο κατευθύνσεις: προς την _______________ και τη ___________. Τον Ιούνιο του _________ ξέσπασε ο Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος. Τότε ο ελληνικός στρατός κέρδισε σημαντικές νίκες και κατέλαβε την υπόλοιπη __________ καθώς και την _______________ Μακεδονία. Μετά τους νικηφόρους Βαλκανικούς Πολέμους το ελληνικό κράτος ________ ________________ σχεδόν την έκτασή του.

6. Τοποθετήστε τις εξής χώρες στη συμμαχία που ανήκαν στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Τουρκία, Αυστροουγγαρία, Γερμανία, Σερβία, Μαυροβούνιο, ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία.

Κεντρικές Δυνάμεις	**Σύμμαχοι (Αντάντ)**

7. Σημειώστε στο χάρτη τις περιοχές που ενσωματώθηκαν στο ελληνικό κράτος με τη Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου / 10 Αυγούστου 1920).

8. Τοποθετήστε τους εξής όρους στη στήλη που ταιριάζουν: ουδετερότητα, Σύμμαχοι, Γερμανοί, Φιλελεύθεροι, Επιτροπή Εθνικής Άμυνας.

Κωνσταντίνος	Βενιζέλος

9. Λαμβάνοντας υπόψη σας τον «Εθνικό Διχασμό», με τη βοήθεια του δασκάλου σας, σημειώστε ποιες είναι οι συνέπειες της έλλειψης εθνικής ομοψυχίας και των εσωτερικών συγκρούσεων σε κρίσιμες περιόδους.

10. Χρωματίστε στο χάρτη με κόκκινο χρώμα την περιοχή της Σμύρνης που παραχωρήθηκε στη διοίκηση του ελληνικού στρατού το 1919 και με κίτρινο την περιοχή, όπου επεκτάθηκε.

11. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα του Μεσοπολέμου που λείπουν:

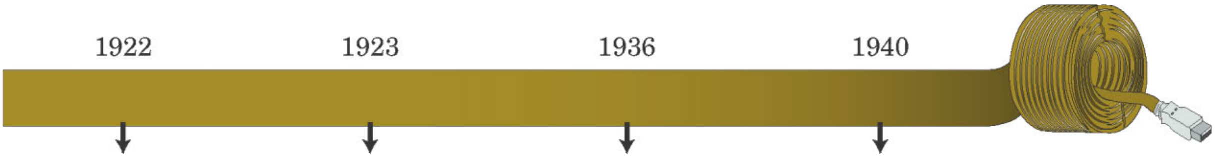

12. Συζητήστε στην τάξη και προσπαθήστε να καταγράψετε τα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες που ήρθαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922.

13. Τοποθετήστε τα γεγονότα στη σειρά αρχίζοντας από το παλαιότερο: ΟΧΙ, έναρξη Β′ Παγκοσμίου Πολέμου, προέλαση ελληνικού στρατού στη Βόρεια ΄Ηπειρο, τορπιλισμός «΄Ελλης».

1.

2.

3.

4.

14. Σημειώστε στο χάρτη την προέλαση του ελληνικού στρατού στη Βόρεια Ήπειρο κατά τον Β′ Παγκόσμιο Πόλεμο.

15. Αναζητήστε στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http://www.ime.gr/chronos και http://www.greekholocausts.gr πληροφορίες για την τριπλή Κατοχή της Ελλάδας (γερμανική, ιταλική και βουλγαρική) κατά τον Β′ Παγκόσμιο Πόλεμο.

16. Ένα από τα πιο γνωστά τραγούδια την περίοδο του 1940 ήταν το «Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του». Αφού το μελετήσετε, συγκρίντε το με το «Η τελευταία Π.Α. εκατονταετία», που περιλαμβάνεται στο βιβλίο *η Γλώσσα μου* (σ. 39, τόμ. Α′). Κατόπιν σημειώστε ποιες ομοιότητες διαπιστώνετε ανάμεσά τους.

Στίχοι: Γιώργος Θίσβιος
Μουσική: Θεόφραστος Σακελλαρίδης
Πρώτη εκτέλεση: Σοφία Βέμπο

Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του
και τη σκούφια την ψηλή του,
μ' όλα τα φτερά,
και μια νύχτα με φεγγάρι
την Ελλάδα πάει να πάρει,
βρε, το φουκαρά!

Ωωωωωωωωωωωωωχ.

Τον τσολιά μας τον λεβέντη
βρίσκει στα βουνά
και ταράζει τον αφέντη
τον μακαρονά.
Αχ, Τσιάνο, θα τρελαθώ Τσιάνο,
με τους τσολιάδες ποιος μου είπε να τα βάνω.

Ααααααααααααχ.

Ξεκινάει την άλλη μέρα,
μα και πάλι ακούει "Αέρα"
από τον τσολιά,
δρόμο παίρνει και δρομάκι
και πηδάει το ποταμάκι,
ξέρει τη δουλειά.

Ωωωωωωωωωωωωωχ.

Τρώει τις σφαίρες σαν χαλάζι από τον τσολιά,
κι όλο στρατηγούς αλλάζει για να βρει δουλειά.

Αχ, Τσιάνο, θα τρελαθώ Τσιάνο,
και στείλε γρήγορα τα μαύρα μου να βάνω.

Ααααααααααααχ.

Στέλνει ο νέος Ναπολέων
μεραρχίες πειναλέων
στο βουνό ψηλά,
για να βρουν τον διάβολό τους
κι ο στρατός μας αιχμαλώτους
τσούρμο κουβαλά.

Ωωωωωωωωωωωωωχ.

Και οι Κένταυροι οι καημένοι,
βρε τι τρομερό,
νηστικοί, ξελιγωμένοι
πέφτουν στο νερό.

Αχ! Γκράτσι, να μη σε δω Γκράτσι,
γιατί σε κάρβουνα αναμμένα έχω κάτσει.

Ααααααααααααχ.

Τρέχουν σαν τρελοί στους βράχους
κι από μας και τους συμμάχους
τρώνε τη κλωτσιά,
και χωρίς πολλές κουβέντες
μπήκαν Έλληνες λεβέντες
μεσ' τη Κορυτσά.

Ωωωωωωωωωωωωωχ.

Μέσα στ' Αργυρόκαστρο εμπήκε το χακί
και σημαία κυματίζει τώρα Ελληνική,
Αχ! Τσιάνο, θα σκοτωθώ Τσιάνο,
γιατί σε λίγο και τα Τίρανα τα χάνω.

Και 'πάθαν οι καημένοι
μεγάλη συμφορά,
κι η Ρώμη περιμένει
κι εκείνη τη σειρά.

Ααααααααααααχ.

17. Με τη βοήθεια του δασκάλου σας, σημειώστε τις ομοιότητες ανάμεσα στην Επανάσταση του 1821 και την Εθνική Αντίσταση κατά τον Β′ Παγκόσμιο Πόλεμο.

18. Τοποθετήστε στην ιστορική γραμμή τα γεγονότα του δευτέρου μισού του 20ού αιώνα που λείπουν:

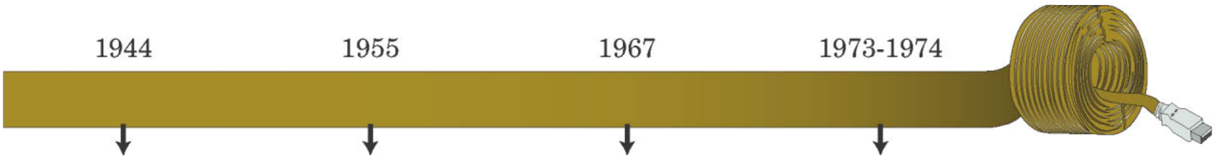

19. Αναζητήστε σε εγκυκλοπαίδειες και το διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες http:// library.ucy.ac.cy/digital_library/greek/simae/eoka_gr.htm, http:// myweb.cytanet.com.cy/iaae5559/greek_main.htm, ... πληροφορίες σχετικά με τη δράση της Ε.Ο.Κ.Α.

Η Ε.Ο.Κ.Α. ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων/ ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.